

# ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับโทษผู้กระทำผิดซ้ำ<sup>1</sup>

อารีวรรณ สตรีศรีพงศ์<sup>2</sup>

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับโทษผู้กระทำผิดซ้ำ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมาแนวคิดและทฤษฎี หลักเกณฑ์การบังคับโทษผู้กระทำผิดซ้ำ ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ ความเข้าใจในการบังคับโทษของผู้กระทำผิดซ้ำตลอดจนการบริหารจัดการ การดูแลผู้กระทำผิดซ้ำ ขณะถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ จำนวน 143 แห่ง ซึ่งมีจำนวนผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมไว้ในเรือนจำและทัณฑสถาน ทั่วประเทศ ทั้งหมด จำนวน 346,170 คน และเมื่อเทียบกับ จำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำของต่างประเทศแล้ว ประเทศไทยมีจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำมากเป็นอันดับ 6 ของโลก เป็นอันดับ 3 ของเอเชีย และเป็นอันดับ 1 ของอาเซียน ในขณะที่ความจุของเรือนจำและทัณฑสถาน ทั่วประเทศสามารถรองรับจำนวนผู้ต้องขังได้ประมาณ 254,302 คน อีกประการหนึ่งปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ มีสาเหตุมาจากการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษ โดยมีอัตราการกระทำผิดซ้ำและถูกส่งกลับเข้าในเรือนจำภายใน 1 ปี คิดเป็น ร้อยละ 17 กลับเข้าเรือนจำภายใน 2 ปี คิดเป็นร้อยละ 28 และกลับเข้าเรือนจำภายใน 3 ปี คิด เป็นร้อยละ 3

ปัญหาการกระทำผิดซ้ำดังกล่าวข้างต้นส่วนหนึ่งมาจากปัญหาในตัวกฎหมายของกรมราชทัณฑ์ ทั้งในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ และกฎหมายลำดับรอง ที่ยังมีข้อบกพร่อง ไม่ครอบคลุมในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังแต่ละคน แต่ละกลุ่ม โดยเฉพาะผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำ ซึ่งได้รับสิทธิและประโยชน์ตามกฎหมายราชทัณฑ์ เหมือนกับผู้ต้องขังที่กระทำผิดในครั้งแรก หรือผู้ต้องขังที่กระทำผิดในคดีเล็กน้อยๆ ที่มีผู้เสียหาย หรือ มูลค่าความเสียหายไม่มาก โดยเฉพาะผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำในคดีอาญาเล็กน้อย ซึ่งเป็นคดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย และมูลค่าความเสียหายค่อนข้างมาก และยังส่งผลกระทบต่อทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม โดยรวมด้วย

ปัญหาประการแรก คือ ปัญหากฎหมายราชทัณฑ์ ที่ไม่สามารถบังคับโทษ ผู้กระทำผิดซ้ำให้ครบตามกำหนดคำพิพากษาของศาล

เมื่อมีผู้กระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้นในสังคม เจ้าหน้าที่ตำรวจ จะเป็นหน่วยงานในการจับกุม สอบสวน ทำสำนวนให้พนักงานอัยการ เพื่อพิจารณาสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง หากพนักงานอัยการมีความเห็นสั่งฟ้องก็จะทำความเห็นสั่งฟ้องเสนอศาลเพื่อพิจารณาพิพากษาคดี เมื่อศาลมีคำพิพากษาคัดสินลงโทษจำคุกก็จะ

---

<sup>1</sup> บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับโทษผู้กระทำผิดซ้ำ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์รศ.เสกสรรค์ และคณะกรรมการสอบคือ รองศาสตราจารย์จุฑาพร วงศ์ทองสรรค์และรองศาสตราจารย์ประเทือง ธนียผล

<sup>2</sup> นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตรบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ส่งตัวไปคุมขังในเรือนจำ ต่อไปเมื่อผู้กระทำผิดถูกส่งตัวเข้ามาคุมขังในเรือนจำ ทักษสถาน ก็จะเปลี่ยนสถานะเป็นนักโทษเด็ดขาดชาย หรือนักโทษเด็ดขาดหญิง กรมราชทัณฑ์ในฐานะเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจในการควบคุมผู้ต้องขังไม่ให้หลบหนี และปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เป็นไปตามคำสั่งศาล รวมทั้งมีหน้าที่ในการแก้ไขฟื้นฟู พัฒนาพฤตินิสัย เพื่อให้ผู้กระทำผิดสามารถกลับตัวเป็นคนดีเพื่อส่งกลับเข้าสู่สังคมตามปกติต่อไป ซึ่งในระหว่างที่ผู้กระทำผิดถูกจับกุมคุมขังอยู่ในเรือนจำ ทักษสถาน นั้นเพื่อเป็นการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ปรับกระบวนทัศน์ทางความคิด รวมทั้งให้การศึกษาอบรม ฝึกวิชาชีพเพื่อให้ผู้กระทำผิดเหล่านั้น ได้ขัดเกลากจิตใจให้ตระหนักรู้ถึงความผิดชอบชั่วดี และเพื่อเป็นการจัดผู้กระทำผิดออกจากสังคม ป้องกันสังคมให้ปลอดภัยในระยะเวลานึง ขณะเดียวกันในระหว่างที่ต้องรับโทษจำคุกอยู่นั้น เมื่อนักโทษเด็ดขาดเหล่านั้นประพฤติตนอยู่ในระเบียบวินัย ช่วยกิจการงานเรือนจำ ให้สามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่น กรมราชทัณฑ์ ก็กำหนดประโยชน์ต่างๆ เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการทำความคิด ไม่สร้างปัญหาในระหว่างถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำด้วยการให้ผลประโยชน์ต่างๆ

แนวทางแก้ไขปัญหากฎหมายราชทัณฑ์ไม่สามารถบังคับโทษผู้กระทำผิดซ้ำครบตามกำหนดในคำพิพากษา เห็นควรเพิ่มเติม กฎหมายพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ในมาตรา 52 โดยให้บัญญัติเพิ่มเติมเป็นมาตรา 52/1 ว่า

“นักโทษเด็ดขาดที่ศาลพิพากษาเพิ่มโทษตามมาตรา 92 หรือ มาตรา 93 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และแสดงให้เห็นว่าได้มีการปรับปรุง ปรับเปลี่ยน ความประพฤติ ทัศนคติ จนมีความประพฤติที่ดี มีทัศนคติเป็นไปในเชิงบวก มีความอดสาหัสก้าวหน้าในการศึกษาด้านทักษะการพัฒนาอาชีพ และมีผลการพัฒนาพฤตินิสัยในระดับสูงสุด อาจได้รับประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(1) เลื่อนชั้น โดยจะกระทำการเลื่อนชั้นได้ต้องถูกจำคุกมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี หรือครั้งหนึ่งของกำหนดโทษ แล้วแต่อย่างใดจะมากกว่า แต่ทั้งนี้โทษที่จำมาต้องไม่น้อยกว่าสอง เท่าของโทษที่จำต่อไป

(2) ลดวันต้องโทษจำคุกให้เดือนละไม่เกิน 2 วัน

ชั้นเยี่ยม เดือนละ 2 วัน

ปัญหาประการที่ 2 ปัญหากฎหมายราชทัณฑ์ที่ให้อำนาจการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ในการให้ประโยชน์กับผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำ

การให้ประโยชน์ หรือการให้ทุน ให้โทษ กับนักโทษเด็ดขาดนั้น แม้จะมีกฎหมายกำหนดแต่ในทุกการปฏิบัติย่อมมีระบบอุปถัมภ์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ เมื่อนักโทษเด็ดขาดได้เข้ามาอยู่ในเรือนจำ ก็จะได้รับกำนัลลักษณะผู้ต้องขัง เพื่อให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ได้วางแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล หลังการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังแล้ว ผู้ต้องขังก็จะถูกส่งไปยังส่วน ฝ่าย กองงานฝึกวิชาชีพ หรือ ให้เข้าเรียนต่อ

ในกรณีที่ยังไม่จบการศึกษาภาคบังคับ หรือไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ โดยนักโทษเด็ดขาดเหล่านั้นก็จะถูกส่งไปให้เจ้าหน้าที่แต่ละคนควบคุม ดูแลให้การอบรมสั่งสอน ให้การฝึกวิชาชีพในสาขาวิชาที่ตนเองสนใจ และมีความถนัด ให้การอบรมโปรแกรมต่างๆ ตามหลักสูตรที่กรมราชทัณฑ์ หรือ กระทรวงยุติธรรมกำหนด เพื่อนำไปประกาศ หรือ เพื่อให้ได้รับการรับรองว่านักโทษเด็ดขาดคน

นั้นได้รับการฝึกฝนพัฒนา มาเป็นอย่างดี มีความพร้อมสำหรับการกลับคืนเข้าสู่สังคมภายนอกตามปกติต่อไป ระเบียบ ข้อบังคับของราชการ เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการใช้ดุลพินิจต้องตระหนักถึงความเสี่ยงภัยที่อาจจะเกิดขึ้นหากการใช้ดุลพินิจนั้น ไม่ได้อยู่บนหลักการที่ถูกต้องของกฎหมาย หลักความสมเหตุสมผล หรือหลักความได้สัดส่วน โดยเฉพาะในบริบทของกรมราชทัณฑ์ ที่เรือนจำ ทัณฑสถาน ยังถูกมองมีความไม่โปร่งใสในการปฏิบัติต่อนักโทษซึ่งอยู่ในอำนาจการควบคุม ขาดการตรวจสอบจากสังคมภายนอก เนื่องจากเป็นสถานที่ที่ไม่น่าอภิรมย์ และเป็นสถานที่ที่บุคคลหลายๆคน ไม่อยากเข้าไปยุ่งเกี่ยว ดังนั้น เมื่อขาดการตรวจสอบจากสังคมภายนอก ในการบริหารกิจการทั้งปวง การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ย่อมขาดการตรวจสอบไปด้วย ดังนั้น โอกาสที่เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์จะใช้ดุลพินิจในการพิจารณาให้ประโยชน์ แก่นักโทษรายใดรายหนึ่งเป็นพิเศษ ย่อมเกิดขึ้นได้เสมอ

สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับปัญหากฎหมายราชทัณฑ์ที่ให้อำนาจการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ในการให้ประโยชน์กับผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำ มีดังนี้

เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวง เรื่อง การกำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาดและเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ. 2562 ลงวันที่ 14 มกราคม 2563 โดยกำหนดเพิ่มเติม ดังนี้

ข้อ 18/1 นักโทษเด็ดขาดผู้กระทำผิดซ้ำ ที่ศาลพิพากษาเพิ่มโทษ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 92 และมาตรา 93 ที่มีกำหนดโทษตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไปไม่สามารถเลื่อนชั้นก่อนเวลา หรือเลื่อนข้ามชั้นได้

ปัญหาประการที่ 3 ปัญหาคุณสมบัติ และที่มาของคณะอนุกรรมการพิจารณาวินิจฉัยพักการลงโทษ ลดวันต้องโทษจำคุก ของกรมราชทัณฑ์

ในกระบวนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ ต้องอาศัยกฎหมายหลายฉบับในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเหล่านั้น โดยเฉพาะพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ประกาศกรมราชทัณฑ์ หรือพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ ซึ่งกฎหมายเหล่านี้ล้วนแล้วแต่กำหนดสิทธิประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาดที่จะได้รับระหว่างการถูกคุมขังไว้ในเรือนจำ ทัณฑสถาน ซึ่งเมื่อนักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับสิทธิ ประโยชน์ตามที่กฎหมายกำหนด ก็จะมีผลให้นักโทษเด็ดขาดเหล่านั้นมีโอกาสออกไปสู่สังคมภายนอก ก่อนกำหนดระยะเวลาตามคำพิพากษา หรือ ตามหมายจำคุก โดยไม่ต้องให้ศาลมีคำพิพากษาใหม่ หรือ โดยไม่ต้องให้ศาลเห็นชอบ ในการปล่อยตัวแต่อย่างใด ซึ่งการปล่อยตัวประเภทนี้ จากสถิติของกรม

ราชทัณฑ์ พบว่า ผู้ต้องขังหรือนักโทษเด็ดขาดที่ได้รับการปล่อยตัวเพื่อคุมประพฤติภายใต้เงื่อนไขพักการลงโทษ หรือ ลดวันต้องโทษจำคุก นั้น กลับมากระทำผิดซ้ำมากที่สุด และมีลักษณะความผิดที่รุนแรง หรือ มีจำนวนของกลางที่มากขึ้น หรือ มีลักษณะความผิดเดิมแต่มีเหยื่อ หรือ ผู้เสียหายมากขึ้น หรือ มีการทำความผิดในลักษณะต่อเนื่องจากความผิดเดิม

แนวทางการแก้ไข เห็นควร เพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยพักการลงโทษ ตามคำสั่งกรมราชทัณฑ์ ที่ 1216 /2561 ลงวันที่ 5 กรกฎาคม 2561 เพิ่มเติมเป็น

## 2. อำนาจหน้าที่

ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่พิจารณาให้ความเห็นชอบพักการลงโทษ และลดวันต้องโทษจำคุก สั่งเพิกถอนการพักการลงโทษ กำหนดเงื่อนไขการคุมประพฤติ กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาพักการลงโทษ และพิจารณาวินิจฉัยพักการลงโทษให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 52 (7) รวมถึงดำเนินการอื่นใดเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายดังกล่าว การพิจารณาวินิจฉัยพักการลงโทษ ให้กับผู้กระทำผิดซ้ำในคดีอาชญากรรมใด ให้เสนอผู้พิพากษาเจ้าของคดีหรือศาลในเขตพื้นที่ เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบอีกชั้นหนึ่ง หากศาลให้ความเห็นเช่นไรให้คณะกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยพักการลงโทษ ดำเนินการให้เป็นไปตามความเห็นนั้นและให้เพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการวินิจฉัยลดวันต้องโทษ ตามคำสั่งกรมราชทัณฑ์ ที่ 3/2561 ลงวันที่ 6 สิงหาคม 2561 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยลดวันต้องโทษจำคุก โดยเพิ่มเติมเป็น

### 1. องค์ประกอบ

1.10 ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม      อนุกรรมการ

### 2. อำนาจหน้าที่

ให้คณะกรรมการวินิจฉัยลดวันต้องโทษจำคุก มีอำนาจหน้าที่ ในการพิจารณาให้ความเห็นชอบและอนุมัติปล่อยตัวลดวันต้องโทษจำคุกแก่นักโทษเด็ดขาด สั่งเพิกถอนการลดวันต้องโทษจำคุก กำหนดเงื่อนไขการคุมประพฤติ พิจารณาตรวจสอบว่านักโทษเด็ดขาดได้พยายาม หรือ ได้เดินทางออกนอกราชอาณาจักร หรือได้ปฏิบัติถูกต้องตามเงื่อนไข หรือ ไม่ ในการกรณีผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวลดวันต้องโทษจำคุก เป็นนักโทษเด็ดขาดที่กระทำผิดซ้ำในคดีอาชญากรรม และได้รับการพิจารณาพิพากษาเพิ่มโทษ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 92 และ มาตรา 93 ให้เสนอให้ผู้พิพากษาเจ้าของคดี หรือศาลในเขตพื้นที่ เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบอีกชั้นหนึ่ง หากศาลให้ความเห็นเช่นไรให้คณะกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยลดวันต้องโทษจำคุกดำเนินการให้เป็นไปตามความเห็นนั้น

ปัญหาประการที่ 4 ปัญหากฎหมายราชทัณฑ์ในการกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข ระเบียบ ข้อปฏิบัติ ในการได้รับสิทธิ หรือประโยชน์ ของผู้กระทำผิดซ้ำเป็นการเฉพาะ

จากการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่า ราชทัณฑ์ประสบปัญหา การกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษในระดับที่สูง โดยเฉพาะผู้พ้นโทษในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ทั้งนี้ เนื่องจากแนวทาง หรือ กระบวนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตั้งแต่เริ่มรับตัวผู้ต้องขังเข้าเรือนจำ จนถึงขั้นตอนการปล่อยตัวพ้นจากเรือนจำ กฎหมายราชทัณฑ์ ไม่ได้แยกการดำเนินการ หรือปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำออกจากผู้ต้องขังที่กระทำผิดเป็นครั้งแรกแต่อย่างใด คงใช้กระบวนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง และการส่งต่อผู้ต้องขังเพื่อเข้ารับการปฏิบัติเป็นรายบุคคลตามแนวทางเดียวกันทั้งประเทศ เริ่มแต่ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง การเลื่อนชั้น

ผู้ต้องขัง การได้รับสิทธิประโยชน์อื่นใด การมอบหมายการทำงานให้ผู้ต้องขังรับผิดชอบ และไม่มีการแยกปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม แม้ว่าตามกฎหมายราชทัณฑ์จะให้แบ่งเรือนจำออกตามเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น เพศของผู้ต้องขัง สถานะของผู้ต้องขัง ความประสงค์ในการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง ความมั่นคงของเรือนจำ และลักษณะเฉพาะทางเรือนจำ ก็ตาม จะยังเห็นว่าไม่มีการกำหนดเรือนจำเฉพาะผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำ ทั้งที่ปัญหาการกระทำผิดซ้ำเป็นปัญหาในลำดับต้นๆ ของกรมราชทัณฑ์ ที่ยังไม่สามารถแก้ไขให้ประสบผลสำเร็จได้ นับวันที่อัตราการกระทำผิดซ้ำมากยิ่งขึ้นทุกปี โดยเฉพาะในคดียาเสพติดที่มีอัตราการกระทำผิดซ้ำที่ค่อนข้างสูง และ ตามแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทั้งในรายกลุ่ม และรายบุคคลไม่มีแผนการปฏิบัติใดที่ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำอย่างจริงจัง คงเป็นเรื่องที่เรือนจำ/ทัณฑสถาน แต่ละแห่งดำเนินการไปตามแนวทางที่ตนเห็นว่าสมควร และตามงบประมาณ ตามบุคลากรที่ตนมี อีกทั้งคณะกรรมการราชทัณฑ์ ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์ ไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำ เท่าใดนัก โดยจะเห็นจากโปรแกรมการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหรือระเบียบ ข้อปฏิบัติ ประกาศ กระทรวง กฎกระทรวง ในการแยกผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำออกจากผู้ต้องขังที่กระทำผิดครั้งแรก เป็นการเฉพาะ

แนวทางการแก้ไข เห็นควรยกเลิกโครงการพักการลงโทษกรณีมีเหตุพิเศษ ดังนี้

- 1.โครงการพักการลงโทษกรณีมีเหตุพิเศษหลักสูตรเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย (เรือนจำโครงสร้างเบา)
- 2.โครงการพักการลงโทษกรณีมีเหตุพิเศษโครงการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัด
- 3.โครงการพักการลงโทษกรณีมีเหตุพิเศษโครงการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังติดยาเสพติดรูปแบบวิวัฒน์พลเมืองราชทัณฑ์ด้วยกระบวนการลูกเสือ(ลูกเสือวิวัฒน์เพื่อพลังแผ่นดิน)
- 4.โครงการพักการลงโทษกรณีมีเหตุพิเศษโครงการเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตนักโทษเด็ดขาดสูงอายุที่อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

5. โครงการพักการลงโทษกรณีมีเหตุพิเศษ โครงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสำหรับกลุ่มผู้เสพยาเสพติดและผู้ค้ารายย่อยในเรือนจำ/ทัณฑสถาน

6. โครงการพักการลงโทษกรณีมีเหตุพิเศษนักโทษเด็ดขาดที่มีโทษระยะสั้น

#### เอกสารอ้างอิง

กองพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม. (2561). คู่มือการจัดโปรแกรมการแก้ไข ฟื้นฟูผู้ต้องขังตามลักษณะแห่งคดีและพฤติการณ์การกระทำผิด. กรุงเทพฯ: ส่วนส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาจิตใจ กองพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม.

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2561). แผนปฏิบัติการป้องกันปราบปรามและบำบัดรักษายาเสพติด ปี 2562. กรุงเทพฯ: สำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม.

สมบูรณ์ เตชะวงศ์. (2545). การกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังคดียาเสพติด. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาบริหารงานยุติธรรม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.